

Rakita Eszter

Cséplő Jenő, a Parasztszövetség Virginiába emigrált titkára

Vasváry Ödön feljegyzései, lapkivágásai között kutatva sok meglepő esettel, érdekes történettel találkozhatunk. Ezek a kis történetfoszlányok sokszor csak egy momentumot villantanak fel valaki életéből, és több nem is derül ki belőlük. Más esetekben ablakot nyitnak egész kis világokra, betekintést engedve az amerikai magyar élet működésére egy-egy adott korszakban. Vannak azonban olyanok is, amelyek valahol e kettő között helyezkednek el. Kis utánajárással bővebben is megismerhetünk egy-egy személyt, aki nem keltett nagy „hullámokat” odaát, de valamilyen szempontból érdekes, tanulságos történet fűződik a nevéhez. Ebben az írásban egy ilyen esetet szeretnék bemutatni. A cikkben szereplő személy ugyan nem volt teljesen ismeretlen a hazai nyilvánosság előtt, de nem is volt jelentős közéleti figura. Az Egyesült Államokban sem vált különösebben ismert személlyé, története talán mégis szélesebb érdeklődésre tarthat számot.

Ez a személy Eugene Cseplo, azaz Cséplő Jenő volt. A dél-dunántúli Fonóráról származó fiatal parasztember az 1940-es évek végén a kommunizmus elől menekült el Magyarországról, hamarosan Amerikába került és Virginia államban telepedett le. Néhány év után már Nagy Ferenc korábbi miniszterelnök birtokának vezetőjeként találkozunk a nevével, megemlítve kiemelkedő szakmai sikereit.

Az talán szélesebb körben is ismeretes, hogy Nagy Ferenc, a második világháború utáni Magyarország első törvényesen megválasztott miniszterelnöke az Egyesült Államokba menekült. A Kisgazdapárt elnökeként politizáló Nagy 1946. február 4-én kapta meg miniszterelnöki kinevezését. Az országban folyó kommunista hatalomátvétel részeként azonban 1947. június 1-jén lemondásra kényszerítették, s minthogy ekkor éppen Svájcban tartózkodott, már vissza sem térhetett Magyarországra. Nagy még ebben az évben az

1. kép: Nagy Ferenc

Egyesült Államokba utazott és családjával együtt a Virginia állambeli Herndonban telepedett le. Itt írta meg és adta ki *Küzdelem a vasfüggöny mögött* című emlékiratait¹, melynek jogdíjából, és némi banki kölcsönből földet, és egy 12 szobás házat is vásárolt. Ezen a birtokon hamarosan Hollywood Farm néven egy tejfarmot alakított ki, amelynek néhány év után egy szintén Magyarországról Amerikába menekült ember, bizonyos Cséplő Jenő lett a vezetője, akinek hozzáértése hamarosan híressé vált.

De ki is ez a Cséplő Jenő? Viszonylag kevés életrajzi adatot lehet tudni erről a dél-dunántúli fiatalemberről. Születési helye a Somogy vármegyében található Fonó község volt. A számos amerikai emlékdoldal egyike, az Ancientfaces.com tartalmaz egy bizonyos Eugene J Cseplo nevű személyt, aki 1920. december 1-jén született és 1991 júniusában hunyt el. Utolsó ismert lakhelye Manassas városa volt, Virginia államban.² Több amerikai és magyarországi sajtótermék is 1920-as születésüként említi. Ezek alapján minden jel szerint arról a Cséplő Jenőről van szó, aki ennek az írásnak is főszereplője. Már fiatal gazdálkodóként felfigyeltek rá, Petró Kálmán országgyűlési képviselő pl. egy parlamenti felszólalásában azon gazdagerekek között említette, akiknek „csodálatos” a fellépése, „ahogy az ember elé jön, amilyen értelmesen beszél, ahogy veszekedik az édesapjával, az öregebb gazdával, hogy a modernebb gazdasági berendezéseket bevezesse a maga gazdaságába.”³ Egyesült Államokba érkezésének pontos időpontja nem ismert. Feleségével, Rose Gyurko Cseplovel még Magyarországon ismerkedett meg, de sem ennek, sem házasságkötésüknek az időpontja nem ismert. Két gyermekük született: lányuk Margaret még Magyarországon, fiuk Andrew pedig 1959-ben, tehát már Amerikában. Margaret lányukra később még visszatértek.

Ahogy a cikk bevezetőjében is említettem, Cséplő Jenő Magyarországon nem volt teljesen ismeretlen: Amerikába utazása (vagy sokkal inkább menekülése) előtt a Magyar Parasztszövetség országos titkáráként tevékenykedett. Megválasztásának pontos dátuma nem ismert, de 1947 áprilisában már biztosan ő volt a titkár.⁴ Ekkor a Szegedi Kis Újság a Parasztszövetség hírei címszó alatt közölte, hogy a Szövetség tagjai rendkívüli ülést fognak tartani, amelyen „az országos főtitkár, Cséplő Jenő aranykalászos gazda, az országos érdekű gazdaügyekről, valamint az új alapszabályok bevezetéséről ad tájékoztatót és irányt szab a szegedi központhoz csatlakozott 18 szervezet jövő működésének is.” Kéri, hogy a főtitkár

¹ Eredeti kiadás: Nagy Ferenc, Stephen K. Swift: *The Struggle Behind the Iron Curtain*, Macmillan Company, New York, 1948. Magyarul: Nagy Ferenc: *Küzdelem a vasfüggöny mögött*, Európa Kiadó, Budapest, 1990.

² <https://www.ancientfaces.com/person/eugene-j-cseplo-birth-1920-death-1991/28465464>

³ Képviselőházi Napló, 1935. VIII. kötet, 340. Ülésnap: 1936. május 29.

⁴ A cikk megírásához nem vizsgáltam a Parasztszövetséggel kapcsolatos levéltári anyagot. Lehetséges, hogy levéltári kutatással az adatok pontosíthatók, bővíthetők.

„megnyilatkozásán” minél többen vegyenek részt.⁵ Cséplő minden valószínűség szerint a Szövetség titkára maradt annak 1947-ben történt szétzúzásáig. Ez tulajdonképpen politikai szerepvállalás volt, hiszen a Parasztszövetség egy országos érdekvédelmi szervezet volt, melynek tevékenysége szorosan összefüggött a Független Kisgazdapárttal, és tagjai között is számos politikust találhatunk (pl. Dobi Istvánt vagy éppen magát Nagy Ferencet, mindketten elnökei is voltak a Szövetségnek). 1946-ban már félmillió nagygyűlést is tartottak. Borbándi Gyula *Népiség és emigráció* című, 1990-ben megjelent tanulmányában a Parasztszövetség vezetősége népi mozgalomhoz tartozó szárnyának tagjaként említi Cséplőt Nagy Ferencel és Vatai Lászlóval együtt.⁶ Cséplő Jenő tehát egy fontos országos szervezetben töltött be jelentős pozíciót. Ennek megfelelően, a kommunisták egyre nagyobb térnyerésével, 1948 elején már nemkívánatos személynek számított az országban. A Szabad Nép 1948. február 1-jei számában azt írják, hogy Ausztriába menekült, és a „Paraszt Szövetség volt fasiszta vezetőjének” nevezik.⁷

A Washington DC-ben kiadott Evening Star egy rövid híradásban számolt be a menekültek frissen megszavazott állandó tartózkodási engedélyéről. „Hat térség bevándorlói kaptak tartózkodási engedélyt három különböző törvény keretében, amelyeket múlt héten írt alá Eisenhower elnök. Egyikük egy magyar, aki tejfarmot működtet Herndon, Virginia mellett...” Ezt a magyart Jenő Cseploként nevezi meg a lap. Leírják azt is, hogy Mr. Cséplő 33 éves, Fonón született és a kommunisták elől kellett elmenekülnie, mert korábban kapcsolatban állt a Parasztszövetséggel.⁸ Az idézett cikk több hasonló sorsú, de nem magyar személyről is beszámol. A hírt a másnapi számban is megismételték, de rövidebben, és már csak Cséplő Jenőt említve.⁹ A Híradó című amerikai magyar lapból még az is kiderül, hogy az ideiglenes látogatói vízumának lejáratá utáni deportálást Alexander Smith, New Jersey állam republikánus szenátora közbenjárására sikerült elkerülnie. Smith nyújtotta be a javaslatot, amely lehetővé tette Cséplő hosszabb távú tartózkodását.¹⁰

Cséplő igen sikeresen vezette Nagy Ferenc farmját Herndonban. Erről egy, a Vasváry-gyűjteményben található 1952-es keltezésű újságkivágás tanúskodik. „Azoknak a menekülteknek a soraiból, akik hazájukból kiüldözve, Amerikát választották új hazájuknak, kiválik Cséplő Jenő, Herndon, Virginia lakosa”. A cikk röviden elmagyarázza, hogy az USA-

⁵ Parasztszövetség hírei. *Szegedi Kis Újság*, 1947. április 24. p. 2.

⁶ Borbándi Gy. (1990). *Népiség és emigráció. Életünk*, 28(5–6), p. 450.

⁷ Fasiszta szervezetet tettek ártalmatlanná. *Szabad Nép*, 1948. 6(26), p. 5.

⁸ The Sunday Star, 1954. augusztus 15. p. A-29.

⁹ The Sunday Star, 1954. augusztus 16. p. 1.

¹⁰ Kivételes ittmaradási engedélyek. *Híradó*, 1952. április 10. p. 7.

ban a tejfarmok szövetkezetekbe tömörülve működnek, és minden hónapban közzéteszik a hivatalos termelési eredményeket. Kiderül belőle, hogy 1952 augusztusában és szeptemberében is a Cséplő által vezetett Hollywood Farm érte el a legjobb eredményt. „Cséplő havi tejszir (vaj) termelése 50.1 font volt, míg az utána következő 46 fontot termelt tehenenként. Az eredmény még szembetűnőbb, ha figyelembe vesszük, hogy az állami átlagos vajtermelés 25 font volt tehenenként, amelyet Cséplő több mint 100 százalékkal haladott túl.”¹¹ Ezzel igen jó hírnévre tett szert Virginia államban, és az amerikai magyar lapok igyekeztek is megemlékezni a magyar sikerről. 1953-ban a Szabad Európa Rádiónak adott nyilatkozatában is beszámolt arról, hogy „milyen eredményeket ért el három év alatt Amerikában, ahol módja volt teljesen szabadon gazdálkodnia.”¹²

Az 1960-as években – állítólag – már 200 holdas farmon gazdálkodott. Ez onnan tudható, hogy a Somogyi Néplap 1966 júniusában *Újra itthon* címmel szívhez szóló, szomorkás hangulatú cikket közölt Cséplő szüleiéről. A történet szerint az idősebb Cséplő Jenő levelet kapott Amerikában élő fiától, aki a tengerentúlra invitálta őket, hogy éljenek együtt kint, ahol sokkal jobb életük lesz a magyarországinál. Az öreg ki is utazott, házáat és földjét ráhagyta a helyi termelőszövetkezetre, és csatlakozott fiához annak Virginia állambeli telkén. A házaspárnak azonban csalódnia kellett. A cikk szerint hamarosan visszatértek Magyarországra, ahol a helyiek támogatását kérték. A plébános segítségével kaptak a falutól egy öröklakást, és az apa munkát is a tsz-ben. Az idős parasztember beszámolója szerint kintlétük viszont egyáltalán nem volt nevezhető atya és fia örömteli egymásra találásának. Kiderül ugyanis, hogy a kiutazás rengeteg munkával járt. „Kétszáz holdas farmja van a fiamnak. Kilencven jószág van hozzá. Ketten dolgoztunk, ő meg én. Én annyit dolgoztam ott három év alatt, mint előtte itthon tíz éven át.” Id. Cséplő nagyon megterhelőnek találta a munkát, sőt konkrétan úgy tűnik a beszámolójából, hogy fia kihasználta segítőkészségét és gyakorlatilag ingyenes munkaerőként dolgoztatta őt a farmján. Ezért döntött úgy végül három év után, hogy visszatér Magyarországra és ismét szülőfalujában telepedik le. Az idős ember nyilvánvaló személyes sértettsége mellett egy jól irányzott Amerika-kritikát is kiolvashatunk a cikkből, amit a megfogalmazás és néhány idézet is sugall: „Nekem tizenhét holdam volt idehaza, de az többet hozott, mint a fiam kétszáz holdja. [...] És itthon nekem sohasem volt adósságom.” Nehezen hihetőnek tűnik, hogy a 17 holdon nagyobb haszna lett volna, mint a 200-on, az viszont nagyon is elképzelhető, hogy a magyar parasztembernek furcsa lehetett a

¹¹ Vasváry-gyűjtemény, Somogyi-könyvtár, Szeged. [CS1:39](#). Magyar gazda lett az első Virginia tejtermelői között. Szeged. 1952.

¹² Nagy Ferenc és Kovács Imre üzenetei a magyarországi parasztsághoz. (1953). *Az Ember*, 28(42), p. 3.

földre felvett banki hitel, ami Amerikában teljesen természetesnek számított. Mindenképp érdekes a cikk hangvétele, ami az öreg Cséplő Jenő állítólagos kálváriáját jól érthetően igyekszik arra felhasználni, hogy sugallja: az 1966-os, szocialista Magyarországon mennyivel jobb az élet, mint a kapitalista Egyesült Államokban.¹³

Kissé eltérő hangvételben olvashatjuk el az id. Cséplő kálváriájának történetét egy másik lapkivágásban, ami a Vasváry-gyűjteményben található. A „Jenő bácsi története” című írás egy helyszíni riport, amit „M. Hírek” jegyzettel láttak el. Ebből a verzióból már kimarad az amerikai tejfarmmal kapcsolatos lesajnáló megjegyzés: épp ellenkezőleg fogalmaz. „A fiannak szép birtoka van, Virginiában, Washington mellett. Kilencven állat, csak tejtermelésre állítva – korszerű és jövedelmező gazdaság – de megkéri a munkát.”¹⁴

2. kép: Cséplő Jenő szülei, lapkivágat Vasváry-gyűjtemény

Cséplő Jenő életének későbbi szakaszairól nincs bővebb információ, sajnos fényképet sem találtam róla, a Vasváry-gyűjteményben is csak szüleiről van egy lapkivágat, a fenti képpel. A Parasztszövetség 1989-ben újjáalakult. Ebből az alkalomból a Somogyi Néplap interjút közölt annak titkárával, Gerbovits Jenővel, aki elmondta, hogy őt magát még Cséplő Jenő vitte be a mozgalomba az 1940-es években. Gerbovits azt is említi az interjúban, hogy Cséplő „még

¹³ Németh S. (1966). Újra itthon. *Somogy Megyei Hírlap*, 23(144), p. 5.

¹⁴ Vasváry-gyűjtemény, Somogyi-könyvtár, Szeged. [Cs1:39v-40v](#). Magyar gazda lett az első Virginia tejtermelői között.

mindig él és nagyon aktív szervezője volt a parasztszövetségnek”.¹⁵ Halálhírének szintén közölte az akkorra már Somogyi Hírlap néven megjelenő újság. A gyászjelentés szerint 1991. június 16-án, 71 éves korában, „hosszú szenvedés után” hunyt el.¹⁶

Margaret nevű lányáról viszont riportot készített az Észak-Magyarország című lap, 1992-ben. „Margaret Schreiber maryland-i középiskolai tanár letéren otthonosan mozog bárhol Magyarországon, ugyanis itt töltötte a gyermek korát és fiatalságának igen fogékony éveit, de már a gimnázium első osztályát sem itthon fejezte be, amikor elhagyta hazánkat. Apja, aki akkor ismert, politikusként tartottak számon, már jóval előbb kénytelen volt megtenni ezt a lépést. A Rákosi rezsim választás elé állította: a földművelésügy vezetését kínálta cserébe a behódolásért. Cséplő Jenő még aznap éjjel csomagolt és elhagyta az országot. Az akkor már Virginiában élő Nagy Ferenc volt miniszterelnök és Varga Béla segítették első lépéseit, talpraállítását az idegenben. A politikának a parasztpárti vezető egy életre hátat fordított. Lánya vissza-visszajár a Dunántúlra, ahol rokonok, barátok veszik körül.”¹⁷ A cikkben rövid interjú közölnek Margaret Schreiberrel, amit Magyarországra tett legutóbbi kirándulása során készítették vele. Ebben elmondja, hogy Amerikában egyetemet végzett, és középiskolai tanárként dolgozott. Az interjú készítésekor 24 éves fia még egyetemista volt, férje pedig a Pentagonban dolgozott. A beszélgetés alapján úgy tűnik, Margaret akkoriban épp az *Egri csillagok* angolra fordításán dolgozott. Apjáról és Amerikába emigrálásukról így nyilatkozik: „Az esetem nem volt azonos a többi ötvenhatos menekülttéval, [sic!] hiszen apám akkor már sok éve eredményesen gazdálkodó farmer volt, jó gazdaként sokat adott a munkájára, a hírére. Akkor én még egy szót sem tudtam angolul, olyan gyorsan jöttek a változások, menni kellett.”

Amint az látható, Cséplő Jenő nem tett szert nagyobb hírnévre, jelentős pozícióra az amerikai magyarság körében, mint a lánya. Az ő története érdekes adalék lehet Nagy Ferenc miniszterelnök kényszerű emigrációjához. Emellett a róla született egyes későbbi újságcikkek a bűjtött propaganda működésére is példával szolgálnak, amint azt a bemutatott, az amerikai gazdaélet nehézségeit

3. kép: Cséplő Jenő gyászjelentése¹⁶

¹⁵ [V. M.]. (1989). Saját dolgait a parasztságnak kell megoldania. *Somogyi Néplap*, 45(256), p. 4.

¹⁶ [Gyászjelentés]. *Somogyi Hírlap*, 1991.2(136), [p. 13.]

¹⁷ Nagy J. (1992). Egri csillagok Marylandben. (Magyarok a nagyvilágban). *Észak-Magyarország*, 48(181), p. 8.

bizonygató írás illusztrálta. Tanulságos összevetni azt a módot, ahogyan két különböző újság írt Cséplő amerikai birtokáról – mindkettő az idős édesapját idézve, mégis ellentétes tartalommal. Az Amerikába vándoroltak kevésbé ismert csoportjának, az 1945 és 1956 között emigráltaknak jeles képviselője volt ő, aki ugyan Magyarországon aktív politikai tevékenységet végzett, az USA-ban viszont – úgy tűnik – nem folytatta ezt. Megmaradt szakmájánál, abban nyújtott kiemelkedő teljesítményt, de (talán szándékosan) nem vált az amerikások prominens figurájává.